

18. INSTITUTI N.

Exclaustrationis

Incidentalis: Confirmationis decreti reiectionis ex parte Congressus
(Soror X. – Congregatio pro Institutis vitae consecratae et Societatibus vitae apostolicae)
(5 maii 1990)

FACTI SPECIES. – 1. Soror X., sodalis a votis perpetuis in Instituto iuris pontificii N., litteris diei 3 martii 1986 una cum pluribus adnexis, recursum exhibuit Sectioni Alteri huius Supremi Tribunalis adversus decretum, a Congregatione pro Religiosis et Institutis Saecularibus (nunc pro Institutis vitae consecratae et Societatibus vitae apostolicae) die 5 februarii 1986 editum, quo ad normam can. 686, § 3, eidem sorori "ob eius modum sese gerendi" exclaustratio imposita est.

Scriptis memorialibus exhibitis, sive a Patrono Recurrentis sive a Patrono Publicae Administrationis, exarato voto pro rei veritate a Promotore Iustitiae, iisque permutatis et recepta responsione Cl.mi Patroni recurrentis, haec Signatura Apostolica, in Congressu coram Em.mo Cardinali Praefecto die 11 decembris 1986 habito, decrevit: "Recursum non esse admittendum ad discepcionem utpote manifeste carentem fundamento" (...).

2. Em.mus Cardinalis Secretarius Status, epistula diei 3 ianuarii 1990, huic Supremo Foro, notificavit "che il Santo Padre ha concesso che la decisione del Congresso della Segnatura Apostolica sia esaminata dal Collegio dei Cardinali, anche se non è intervenuto il ricorso del Patrono".

3. Quaestio proinde nunc examinanda est haec: *utrum confirmanda sit, necne, decisio Congressus diei 11 decembris 1986, scilicet: "Recursum non esse admittendum ad discepcionem utpote manifeste carentem fundamento"*.

IN IURE. – 4. Exclaustratio sodali instituti religiosi iuris pontificii imposita a simplici exclaustratione differt in sequentibus: non est gratia concessa, sed imponitur, et quidem a S. Sede, ad tempus indeterminatum ad nutum S. Sedis, et tantum cessat eiusdem auctoritate. Est praesertim privatio iuris ad vitam communem et vocis activae et passivae. Quae privatio multo minor est ac in dimissione, qua ipso facto et definitive cessant vota necnon iura et obligationes ex professione promanantia (cfr. can. 701). Exclaustratio imposita, in doctrina et iurisprudencia, non habetur poena, sed remedium quo intenditur bonum communitatis et saepe saepius etiam ipsius sodalis.

5. Praxis competentis Congregationis huiusmodi exclaustrationem a pluribus annis induxit. Servabatur in ea imponenda ratio procedendi praescripta pro dimissione religiosi a votis perpeliis, minore autem rigore, uti par est.

Codex vero Iuris Canonici anni 1983 in can. 686, § 3, ad exclaustrationem sodali instituti religiosi iuris pontificii imponendam, requirit: a) petitionem supremi Moderatoris, b) consensum eius consilii, e) decisionem S. Sedis, d) graves causas, e) ut serventur aequitas et caritas.

Sufficiunt graves causae; non requiruntur causae gravissimae, uti ad professo a votis perpetuis concedendum indultum ab instituto discedendi (cfr. can. 691, § 1), nec requiruntur graves causae imputabiles, uti pro eius dimissione (cfr. can. 695, § 2 et 696, § 2). "In concreto causae contingere possunt ... cum inobservantibus, inobedientibus, seditiosis aut characteris valde difficilis, qui dimissionem non merentur, sed graviter perturbant pacem communitatis" (F. D'OSTILIO, *De separatione sodalium ab instituto vita consecratae*, in Z. GROCHOLEWSKI-CARCEL ORTÍ, *Dilexit iustitiam*, Città del Vaticano 1984, p. 579).

Servandae tamen sunt aequitas et caritas, etsi non tantum erga religiosum, cuius exclaustratio petitur, verum etiam erga institutum eiusque communitates, quae iure gaudent vivendi in pace. Id praesertim valet in parvis communitatibus indolis contemplativae. Aequitas in casu erga religiosum servanda procul dubio, inter alia, exigit ut ipse tempestive certior fiat de petitione exclaustrationis, causis motivis indicatis et facultate concessa proprias rationes libere exponendi.

6. Suntne etiam omnes et singulae probationes, quae in casu competenti auctoritati exhibentur, significandae sodali cuius exclaustratio petitur?

In iudicio sive contentioso sive poenali requiritur, sub poena nullitatis, ut partes acta nondum eis nota apud tribunalis cancellariam inspicere possint (cfr. cann. 1598, § 1, et 1728, § 1). Ad poenam per decretum extra iudicium imponendam requiritur ut antea reo accusatio et probationes, data facultate sese defendendi, significantur (can. 1720, 1°).

Ratio procedendi in parochis amovendis, attamen tantum in casu can. 1745, 1°, ad validitatem requirit ut parochus invitetur ad suas impugnationes, "inspectis actis", in relatione scripta colligendas. Hic autem agitur nec de iudicio sive contentioso sive poenali nec de poena per praeceptum extra iudicium imponenda nec de parochi amovendo. Can. 695, § 2, de dimissione religiosi obligatoria, exigit ut eidem detur, significatis accusatione atque probationibus, facultas sese defendendi; in dimissione facultativa religiosi eidem clare significanda est causa dimissionis et concedenda est plena facultas sese defendendi; sed hoc in casu ommissa est mentio de probationibus significandis (cfr. can. 697, 2°). Considerato quod exclaustratio imposita, uti patet, minoris gravitatis est quam dimissio facultativa, quodque in can. 686, § 3, de huiusmodi exclaustratione, nihil explicitè ad rem dicitur, significatio omnium et singularum probationum in casu requisita non videtur.

7. Ad exclaustrationem imponendam quod attinet, servandi quoque sunt cann. 50 et 51: "Can 50: Antequam decretum singulare ferat, auctoritas necessarias notitias et probationes exquirat, atque, quantum fieri potest, eos audiat quorum iura laedi possunt. Can. 51 - Decretum scripto feratur expressis, saltem summarie, si agatur de decisione, motivis".

IN FACTO. – 8. Imprimis videndum est de assertis *violationibus legis in procedendo*.

a) Uti ex actis patet, recurrens ab Antistita generali certior facta erat de necessitate extra communitatem vivendi, scilicet oretenus iam die 7 februarii 1981

et scripto die 17 septembris 1985; petitio exlaustrationis ei die 8 decembris 1985 coram consilio generali notificata est, id est duobus mensibus ante decretum exlaustrationis latum. Conqueritur vero Sr. X. sibi causas motivas numquam notificatas fuisse.

At contrarium ex actis positive constat.

Etenim:

– Suprema Instituti Moderatrix die 7 februarii 1981 recurrenti significavit ipsam, iudicio omnium Superiorum localium, grave obstaculum constituere ad vitam communem ducendam, instabilem esse in propriis decisionibus, necnon obstinatam in propriis defectibus non agnoscendis;

– Recurrens nihilominus communitati V. assignata fuit; mense autem ianuario 1985 sorores huius communitatis, praesente Sorore X. Moderatrici supremae exposuerunt adunationes capitulares impossibiles evasisse ob ipsam recurrentem atque eandem pacem atque animorum tranquillitatem in communitate permanenter graviterque perturbare;

– Die 17 septembris 1985 Antistita generalis sorori recurrenti scripsit omnes Superiores locales, sicuti iam anno 1981, iterum declaravisse se nolle eiusdem sororis praesentiam in propria communitate, quam ob rem in votis Consilii generalis esse ut eadem soror “dada su incompatibilidad de vivir en Comunidad ... opte por vivir fuera”;

– Die 8 decembris eiusdem anni Moderatrix suprema recurrentem, explicitae et coram consilio generali, certiore fecit non solum de petitione exlaustrationis imponendae, verum etiam de ratione motiva: “... el motivo por el que se ha pedido esta exlaustración es incapacidad para vivir en Comunidad, incapacidad radicada en su modo de ser ... que ha presentado como pruebas los informes de Superiores Generales y Locales y de otras titulares de los apostolados en los que le ha tocado vivir”; documentum notificationis subscriptum est ab ipsa sorore X.

– Competens tandem Dicasterium Curiae Romanae die 7 ianuarii 1986 recurrenti, adhuc contendenti sibi causas graves ad exlaustrationem impositam petendam requisitas nondum manifestatas esse, rescripsit, “... su caracter fuerte haga prácticamente imposible la paz que tanto Ud. como las demás desean sinceramente. Por tanto, es posible que convenga el que Ud. se mantenga por algun tiempo alejada de la comunidad, procurando, durante ese tiempo, adquirir el dominio de si misma, que le permita volver a participar sin problemas de la vida fraterna en su comunidad”; decretum exlaustrationis nonnisi die 5 februarii eiusdem anni latum est.

b) In casu recurrenti tradita non sunt pecularia documenta probatoria Competenti Congregationi exhibita. Canon autem 686, §3, nihil explicitae statuit de necessitate communicandi omnia pecularia documenta probatoria cum sodale cuius exlaustratio petitur. Sr. X. in casu, uti ex supradictis liquet, sufficientem cognitionem habuit causae motivae exlaustrationis sibi imponendae.

c) Conqueritur recurrens in litteris die 3 martii 1986 ad hanc Signaturam

Apostolicam datis: “No he tenido defensa ni capacidad para responder de los cargos que contra mi se tengan, además de que ni he sido preguntado ni se me ha escuchado en lo que haya podido decir”.

Ad rem respondendum est sororem X. bis a Moderatrice generali invitata esse ut rationes suas exponeret atque ipsam de facto rationes suas libere exposuisse, sive coram Moderatrice suprema (litteris diei 24 septembris 1985) sive etiam coram Congregatione pro Religiosis et Institutis Saecularibus (litteris dierum 30 septembris et 12 decembris 1985 necnon 22 ianuarii 1986).

d) Obicitur tandem in documento competentis Congregationis diei 5 februarii 1986, quo recurrenti imponitur exlaustratio, deesse rationes motivas, quae iuxta can. 51 saltem summarie exprimendae sunt.

Impugnatum autem documentum, quod, uti constat ex actis, recurrenti notificatum est, atque quoad rem tamquam decretum considerandum est utpote continens praeceptum singulare quo determinatae personae aliquid faciendum imponitur (cfr. can. 49), rationes decisionis latae sive in iure sive in facto summarie exponit, remittens ad can. 686, § 3, et ad “modum sese gerendi Sororis X.”. Quae ratio motiva in facto, etsi aliquantulum vaga, sufficiens apparet in casu, attentis litteris ab eadem Congregatione recurrenti antea, scilicet die 7 ianuarii 1987, missis.

Patres tamen animadvertunt optandum esse ut Dicasteria rationes motivas fusius exponant in huiusmodi decretis. Nam motivatio valde summaria, etsi iuxta strictam litteram legis sufficiens, facile ansam dat recursui ad Signaturam Apostolicam; ex decreto bene motivato, e contra, quodammodo iam apparere potest ulteriorem recursum ad hoc Supremum Tribunal inutilem fore.

Periculum insuper habetur insufficientiae motivationis, si rationes decidendi nimis summarie expressae sunt; insufficientia autem motivationis aequiparatur eiusdem defectui.

Quibus omnibus sedulo perpensis, concludendum est manifeste *non constare de assertis violationibus legis seu de illegitimitate actus impugnati in procedendo*.

9. Videndum manet *de asserta violatione legis in decernendo*.

Considerato quod ad exlaustrationem imponendam minime requiruntur “culpa graves”, sed tantummodo “graves causae” (cfr. can. 686, § 3), quae ex supradictis iam satis patent atque sine dubio probatae sunt ex actis, evidenter sermo fieri nequit in casu de violatione legis in decernendo.

Exlaustratio imposita in casu erat remedium necessarium in bonum communitatis; eadem in casu de facto etiam in bonum recurrentis operatur, uti apparet ex eiusdem litteris diei 16 octobris 1989 ad Summum Pontificem: “Me encuentro económica y socialmente muy bien, realizando todo el bien que puedo, con un trabajo apostólico muy interesante y muy bien acompañada de las personas que a mi alrededor me quieren. Humanamente desearía pedir al Señor hacer aquí las tres tiendas”. Quapropter enixe optandum est ut recurrens tandem aliquando acceptet conditionem eidem a competenti auctoritate ecclesiastica legitime impositam.

CONCLUSIO. - 10. *Quibus omnibus in iure et in facto sedulo examinatis et cribratis, Collegium Em.morum Patrum Cardinalium, pro tribunali sedens ac solum Deum prae oculis habens, Christi nomine invocato, circa propositum recursum respondendum censuit uti respondet: Confirmatur Decisio in Congressu huius Supremi Signaturae Tribunalis die 11 decembris 1986 lata; aliis verbis, recursus in casu non est admittendus ad disceptationem, utpote manifeste carens fundamento.*

Datum Romae, è sede Supremi Signaturae Apostolicae Tribunalis, die 5 maii 1990.

ACHILLES Card. SILVESTRINI, *Praefectus et Ponens*;
BERNARDINUS Card. GANTIN; PETRUS Card. PALAZZINI
OPILIUS Card. ROSSI; ROGERIUS Card. ETCHEGARAY
ALOISIUS Card. DADAGLIO; D. SIMON Card. LOURDUSAMY
EDUARDUS Card. GAGNON; ALFONSUS M. Card. STICKLER